

बाबर

प्रास्ताविक

बाबर हा मुघल सत्तेचा संस्थापक म्हणून ओळखला जातो. तो एक कसलेला योद्धा आणि सेनापती होता. तो उत्कृष्ट कवी होता. त्याचे 'तुझुक बाबरी' हे तुर्की भाषेतील आत्मचरित्र उत्कृष्ट आत्मचरित्रांपैकी एक मानले जाते. हुमायूननंतर अकबर हा मुघल सत्तेवर आला. अकबर हा अत्यंत महत्त्वाकाक्षी व साम्राज्यवादी बादशहा होता. त्याच्याजवळ राज्यकर्त्याला आवश्यक अशी दुरदृष्टीही होती. रजपूत या देशातील एक महान शक्ती असल्याने तिचा विरोध पत्करून भारतात स्थिर व दीर्घकाळ टिकणारे मुघली साम्राज्य निर्माण करणे शक्य नाही याची अकबराला जाणीव होती आणि म्हणूनच त्याने विविध मार्गांचा अवलंब करून रजपूताना आपलेसे केले. त्यामुळेच अकबर बादशहा भारतात विशाल साम्राज्य निर्माण करू शकला.

बाबराचे पूर्वचरित्र (इ.स. १५२६ ते इ.स. १५३०)

बाबर हा मुघल घराण्याचा संस्थापक म्हणून ओळखला जातो. त्याचा जन्म १४ फेब्रुवारी १४८३ रोजी मध्य आशियातील फरगणा प्रांताची राजधानी अंदिजान येथे झाला. बाबराचे मुळ नाव जहिरुद्दीन महम्मद असे होते. परंतु त्याचे आजोबा युनूसखान (आईचे वडील) हे लाडाने बाबर (वाघ) या नावाने हाक मारायचे. याच नावाने तो इतिहासात प्रसिद्ध झाला. त्यांच्या वडिलांचे नाव उमरशेख मिर्झा तर आईचे नाव कुत्लय निगारखानम असे होते. आईवडिलांकडून त्याला चंगेझखान व तैमूरलंग यांचा वारसा मिळालेला होता. त्याचे वडील उमरशेख मिर्झा हे फरगणा प्रांताचे सत्ताधीश होते. इ. स. १४९४ साली उमरशेख मिर्झा याचा अपघाती मृत्यू झाला. पित्याच्या मृत्युनंतर फरगणा प्रांताची जबाबदारी बाबरवर येऊन पडली व वयाच्या ११ व्या वर्षी तो फरगणा प्रांताचा प्रमुख बनला.

बाबरचे राज्यविस्ताराचे प्रयत्न:

बाबरला फरगणा प्रांताचे प्रमुख पद मिळाले तरी तो तेवढ्यावर समाधानी नव्हता. त्याचा मोठा चुलता सिमरद व बुखारा प्रात गेलेला होता. समरकंद ही तैमूरची राजधानी होती. त्यामुळे जिंकून तैमूरच्या सिंहासनावर बसावे, अशी बाबराची महत्त्वाकांक्षा होती. त्यासाठी त्याने सतत पंचवीस केला. या काळात त्याने तीनदा समरकंद जिंकले व तीनही वेळा गमावले. शेवटी निराश होऊन त्याने कडे लक्ष दिले. समरकंद जिंकून घेण्यासाठी बाबराने मे १४९७ मध्ये स्वारी केली व जिंकून घेतले. परंतु यश अल्पजीवी ठरले. फरगणा येथे त्याच्या विरोधात कटकारस्थान करण्यात आल्याने बाबर समरकंद हे दोन्ही प्रात गमावून बसला. तरीही निराश न होता बाबराने सैन्याची उभारणी करून जून १४९९ त्याने फरगणा परत जिंकून घेतले.

समरकंद जिंकण्याच्या महत्त्वाकांक्षेमुळे बाबराने आपला भाऊ जहांगीर मिर्झा यांच्याबरोबर करार केला. जून १५०० मध्ये बाबराने समरकंदवर आक्रमण केले. बाबराचा समरकंदमध्ये सहज प्रवेश झाला. त्यानिमित्त सर्वत्र आनंदोत्सव साजरा करण्यात आला. परंतु त्याचा हा विजयही अल्पजीवी ठरला. मुघल सरदार उपवानीखान(चंगेझखानचा नातू) यांच्या बरोबर झालेल्या युद्धात त्याचा पराभव झाला. यानंतर बाबराची पुन्हा भटकंती सुरू झाली. याचकाळात बाबराला एक वृद्ध स्त्री भेटली. तिने भारताच्या श्रीमंतीची माहिती देऊन बला भारतावर आक्रमण करण्यास प्रोत्साहित केले.

याचवेळी काबूलमध्ये अंतर्गत गोंधळ निर्माण झाला होता. तेव्हा बाबराने उर्वरित सैन्य घेऊन आपला मोर्चा हिंदुकुश ओलांडून काबूलकडे वळविला. बाबरचा चुलता उलूघबेग याचा इ. स. १५०१ मध्ये मृत्यू इत्यानंतर त्याचा अल्पयुवक मुलगा काबूलच्या गादीवर आला. पण वजीराने सर्व अधिकार आपल्या ताब्यात सल्याने लोकांनी त्यास ठार केले. या गोंधळाचा फायदा घेऊन बाबराने काबूल शहर आपल्या ताब्यात घेतले पुढे त्याने कंदाहारवर आक्रमण करून तेही जिंकून घेतले. (१५०४) काबूलमध्ये त्याने अनेक सुधारणा घडवून तेथील जनतेचा विश्वास संपादन केला. यावेळी त्याने 'मिर्झा' ही उपाधी बदलून बाबराने स्वतःस 'दहा' (सम्राट) ही उपाधी धारण केली. बाबराने काबूलला वीस वर्षे राज्यकारभार केला. याकाळात त्याला भारतातील वैभवाबद्दल माहिती मिळाली आणि त्याने भारतावर आक्रमण करण्याचे ठरविले.

• बाबरच्या स्वारीवेळी भारताची परिस्थिती :

बाबरच्या स्वारीवेळी भारतातील राजकीय स्थिती अत्यंत शोचनीय होती. केंद्रीय सत्ता दुबळी होती. दिंडीच्या सुलतान इब्राहिम लोदी हा दुबळा असल्याने अनेक सरदार त्याच्या विरोधात बंड करू लागले होते. फिरोज तुघलकच्या काळापासून बंगाल दिल्ली साम्राज्यातून फुटून बाहेर पडला आणि तेव्हापासून बंगालमध्ये हुन्न घराण्याचे राज्य चालू होते. मध्य भारतात माळवा, गुजरात, मेवाड ही तीन राज्ये त्यांच्यात सत्ता स्पर्धा चालू होती. सिंध प्रांताने मुहम्मद तुघलकाच्या काळातच स्वतंत्र राज्य निर्माण केले होते. पंजाब प्रांतावर सुलतानाची नाममात्र सत्ता होती. कारण पंजाबचा राज्यपाल दौलतखान लोदी याला इब्राहिम लोदीचे वर्चस्व मान्य नव्हते. इब्राहिमखानाशी असलेल्या

शत्रुत्वातून दौलतखानेने बाबरला भारतात येण्याचे निमंत्रण दिले. यात असे म्हणजे इब्राहिम लोदीचा चुलता अल्लाउद्दीन खान व मेवाडचा राणासंग यांनी इब्राहिमखानाला पायबंद घालण्यासाठी बाबरशी संधान साधले होते. मुहम्मद तुघलकाच्या काळात दक्षिणेत विजयनगर व बहामनी ही राज्ये अस्तित्वात आली. पुढे बहामनी राज्याचे विभाजन होऊन पाच शाह्या अस्तित्वात आल्या. त्यांचा आपापसात तसेच विजयनगरशी सतत संघर्ष होत असे, त्यामुळे दक्षिणेतही राजकीय अस्थिरता होती. थोडक्यात तत्कालिन भारतात प्रभावी केंद्रसत्तेचा अभाव होता. छोट्या छोट्या राज्यांमध्ये तो विभागलेला होता. त्यांच्यातील सत्तास्पर्धा व संघर्षामुळे भारतातील राजकीय परिस्थिती अत्यंत गोंधळाची बनलेली होती.

● बाबरच्या भारतावरील स्वाऱ्या

बाबरने आपल्या आत्मचरित्रात त्याच्या भारतावरील स्वाऱ्यांचा वृत्तात दिलेला आहे. इ. स. १५१९ मध्ये त्याने भारतावर पहिले आक्रमण केले. बंडखोर युसूफजाई टोळ्याचा पाठलाग करीत बाबर भारतात आला. त्याने बाजीर किल्ला जिंकून घेतला. भारतावर दहशत बसविण्यासाठी त्याने बाजीरमध्ये मोठ्या प्रमाणात कत्तल केली. त्यानंतर त्याने 'भेरा' हा किल्ला जिंकून घेतला. बाबरने दूत पाठवून दिल्लीला निरोप दिला की, तुर्की लोकांच्या ताब्यात जे जे प्रांत पूर्वी होते, ते प्रांत बाबरला देण्यात यावे. परंतु या निरोपाला दिल्लीहून उत्तर आले नाही. म्हणून भेरा येथे हिंदुबेग याची नेमणूक करून बाबर काबूलला परत गेला. पण लवकरच पठाणांनी हिंदुबेगचा पराभव करून आपला प्रदेश मिळविला. अशा रितीने बाबरची पहिली स्वारी अयशस्वी ठरली. यानंतर सप्टेंबर १५१९ मध्ये त्याने भारतावर दुसरी स्वारी केली आणि पेशावर जिंकण्याचा प्रयत्न केला. परंतु अंतर्गत यादवीमुळे ही स्वारी अर्धवट सोडून बाबरला काबूलला परतावे लागले. इ. स. १५२० मध्ये बाबरने भारतावर तिसरी स्वारी केली. यावेळी तो बाजौर व भेरा जिंकून सियालकोटपर्यंत पोहोचला. यावेळीही कंदाहारमध्ये त्याच्या विरोधात बंड झाल्याने काबूलला परत गेला.

दिल्लीचा सुलतान इब्राहिमखान लोदी व दौलतखान लोदी यांच्यात संघर्ष सुरू झाला होता. दौलतखानाला पंजाबची सत्ता पाहिजे होती, त्यासाठी त्याने बाबरकडे मदत मागितली व भारतात येण्याचे निमंत्रण दिले. ही संधी साधून बाबरने इ. स. १५२४ मध्ये चौथी स्वारी केली. यावेळी बाबरने लाहोर जिंकून दिपालपूर, सलतानपूर हे जिंकून पंजाबचा बराच प्रदेश जिंकला. दौलतखानाने आता पंजाबचे राज्यपालपद आपल्याला मिळावे अशी मागणी केली. परंतु बाबरने ती मागणी नाकारली, त्यामुळे दौलतखान नाराज झाला... बाबरने पंजाबची जबाबदारी आलमखान, दिलावरखान आणि दौलतखान यांच्यात विभागून तो सैन्याची व्यवस्था करण्यासाठी काबूलला निघून गेला. बाबरच्या अनुपस्थितीचा दौलतखानाने फायदा घेतला आणि आलमखान व दिलावरखान यांच्यावर अचानक हल्ला करून संपूर्ण पंजाब आपल्या ताब्यात आणला. त्याने आलमखानाला आपल्या बाजूला वळविले आणि दोघांनी मिळून दिल्लीवर स्वारी केली. परंतु इब्राहिम लोदीने दोघांचाही पराभव केला. बाबराला ही बातमी समजताच तो भारतावर आक्रमण करण्यासाठी निघाला. बाबरने आपला मोर्चा आता दिल्लीकडे वळविला. वाटेत बाबराचे सैन्य आणि इब्राहिमचे सैन्य यांच्या अनेक चकमकी झाल्या परंतु त्यात इब्राहिमच्या सैन्याचा पराभव झाला. बाबर आपले सैन्य घेऊन पानिपत या ठिकाणी पोहोचला व तेथे त्याने आपल्या सैन्याचा तळ टाकला.

• मुघल साम्राज्याची स्थापना

१) पानिपतची पहिली लढाई

दिल्लीतील बलाढ्य सत्तेशी लढावे लागणार याची बाबरला कल्पना होती. त्याने प्रथम आलमखानाची (काका) मदत घेतली. दिल्ली दरबारातील अनेक अधिकार्यांनी त्याला सहकार्य करण्याचे आश्वासन दिले होते, त्यामध्ये मेवाडचा राणासंग ही होता. बाबराच्या स्वारीची बातमी समजताच इब्राहिम लोदीनेही प्रचंड सैन्याची जमवाजमव केली व पंजाबकडे निघाला. त्यानेही पानिपतला आपल्या सैन्याचा तळ टाकला. यावेळी बाबराकडे २४,००० सैन्य होते, तर इब्राहिमकडे ४०,००० सैन्य होते.

पानिपतच्या युद्धभूमीवर बाबरने सैन्याची व्यूहरचना अतिशय उत्कृष्ट पद्धतीने केली होती. सैन्याच्या अग्रभागी ७०० बैलगाड्या मजबूत दोरखंडांनी बांधून उभ्या केल्या होत्या. त्यामागे सुसज्जित तोफखाना ठेवण्यात आला होता, त्याची जबाबदारी उस्तादअली व मुस्ताफा या अधिकार्यांकडे होती. तोफखाण्याच्या रक्षणासाठी खडे सैन्य होते. सैन्याची उजवी बाजू संरक्षित करण्यासाठी खोल खंदक खोदण्यात येऊन त्यावर मोठमोठी झाडे तोडून टाकण्यात आली होती. शत्रूची घेराबंदी करण्यासाठी सैन्याच्या दोन्ही बाजूला फिरल्या घोडदळाच्या तुलुंगमा) दोन तुकडा ठेवल्या होत्या. याशिवाय राखीव सैन्य ठेवलेले होते. याउलट इब्राहिमने आपल्या सैन्याची रचना पारंपारिक पद्धतीने केलेली होती. २० एप्रिलच्या रात्री बाबरच्या चार-पाच हजार सैनिकांनी इब्राहिमवर अचानकपणे आक्रमण केले, परंतु ते अपयशी ठरले. वामुळे चिडून इब्राहिमखानाने २१ एप्रिलला सकाळीच बाबरावर आक्रमण करण्याचा आदेश आपल्या सैनिकांना दिला. परंतु हल्ला

करण्याचे पूर्वनिर्णय नसल्याने त्यांच्या सैन्यात गोंधळ निर्माण झाला. हे पाहून बाबराने त्यांच्यावर आक्रमण करण्याचा आदेश आपल्या सैन्याला दिला व युद्धाला सुरवात झाली. बाबराच्या तोफखान्याने इब्राहिमच्या सैन्यावर हल्ला केला. बाबराच्या सैन्याचे इब्राहिमच्या सैन्याला घेरून चौफेर हल्ले सुरू केले, तसेच बाबराने आपले राखीव सैन्य त्यांच्यावर पाठविले. सकाळी नऊ वाजता सुरू झालेले हे भयानक युद्ध दुपारी तीन वाजता संपले. इब्राहिम लोदीसह त्याचे १६ हजार सैन्य रणभूमीवर ठार झाले. इब्राहिम ठार झाल्याचे पाहून त्याचे सैन्य पळू लागले. बाबरच्या सैन्याने त्यांचा दिल्लीपर्यंत पाठलाग केला. बाबराच्या या विजयाने दिल्लीवर मुघल घराण्याची सत्ता निर्माण झाली.

• पानिपतच्या लढाईचे परिणाम :

हिंदुस्थानच्या इतिहासात पानिपतची लढाई अत्यंत महत्वाची मानली जाते. ही लढाई निर्णायक ठरली. युद्धात इब्राहिम लोदीच्या सैन्याची दाणादाण उडाली. इब्राहिम लोदी युद्धभूमीवर मारला गेला. त्यामुळे दिल्लीवरील अफगाण वंशाची सत्ता नष्ट होऊन दिल्लीवर मुघल साम्राज्याची स्थापना झाली. भारताच्या इतिहासात एका नव्या युगाचा प्रारंभ झाला. हे मुघल साम्राज्य जवळ जवळ दोन शतके टिकून राहिले. पानिपतमध्ये मिळालेल्या विजयामुळे बाबरची गणना असामान्य सेनापतींमध्ये होऊ लागली. बाबराच्या विजयामुळे मेवाडचा महाराणा राणासिंग याचे दिल्लीला हिंदू साम्राज्य स्थापन करण्याचे स्वप्न भंग पावले.

बाबरच्या विजयाची कारणे :

- १) इब्राहिम लोदी आपल्या सरदारांना अयोग्य पद्धतीने वागवित असे, त्यांच्याकडे संशयी नजरेने पहात असे, त्यामुळे अफगाण सरदारांची पूर्ण मदत त्याला मिळू शकली नाही,
- २) इब्राहिमच्या सैन्यामध्ये शिस्त व नियोजनाचा अभाव होता. आधुनिक सैनिकी शिक्षण मिळालेले नव्हते. त्यांच्याकडे योग्य नेतृत्वाचा अभाव होता.
- ३) बाबरला व त्याच्या सैन्याला युद्धाचा मोठा अनुभव होता. मध्य आशियातील मंगोल, इराणी, उजवेग आणि अफगाण या जमातींशी लढताना बाबराने त्यांची युद्धपद्धती शिकून घेतली होती. या सर्व बाबींचा बाबराला भारतात फायदा झाला.
- ४) बाबराच्या सैन्यात विभिन्न जमातींचे लोक होते. पण बाबराने त्या सैन्याचे सुयोग्य संगठन केले. बाबरच्या सैन्यात शिस्त होती आणि भारत जिंकून घेण्याची जिद्द होती.
- ५) इब्राहिमच्या सैन्यात तोफखाना किंवा बंदुकाचा विभाग नव्हता किंबहुना त्यांना दारुगोळ्याचा वापरच माहित नव्हता. बाबराच्या सैन्यात स्वतंत्र तोफखाना विभाग होता. त्यामध्ये मोठ्या तोफा व बंदुकांचा समावेश हाता, या तोफखान्यामुळेच बाबराला निर्णायक विजय मिळाला.
- ६) सेनापती या नात्याने बाबर हा इब्राहिमपेक्षा सरस होता. त्याला युद्धाचा मोठा अनुभव होता. या सर्व गोष्टींचा फायदा बाबरला मिळाला आणि त्यामुळे पानिपतच्या युद्धभूमीवर त्याने विजयश्री खेचून आणली.

● बाबरने दिल्ली ताब्यात घेतली :

पानिपतावर विजय मिळविल्यावर बाबराने हुमायुनला आग्रा घेण्यासाठी पाठविले, तर सैन्याची दुसरी तुकडी दिल्ली घेण्यासाठी पाठविली. बाबराने आग्रा व दिल्ली जिंकून घेतली. बाबराच्या सैन्याने प्रचंड लूट मिळविली होती, ती त्याने सर्वांना वाटली. १० मे १५२६ रोजी मोठ्या दिमाखात त्याने दिल्लीमध्ये प्रवेश केला. पानिपतचे युद्ध जिंकल्यावर व प्रचंड संपत्ती मिळाल्यावर बाबर काबूलला परत निघून जाईल अशी सर्वांची अपेक्षा होती. बाबराच्या सैन्याचीही तीच मागणी होती. परंतु बाबर परत जाण्याचे नाव काढीना त्यामुळे त्याच्या सैन्यात बंडाळीची परिस्थिती निर्माण झाली तेव्हा बाबराने आपल्या सैन्यासमोर आवेशपूर्ण भाषण करून भारतात कायम रहाणे कसे आवश्यक आहे, हे पटवून दिले.

पानिपतानंतर बाबराच्या खऱ्या कार्याला प्रारंभ झाला. इब्राहिम लोदीच्या मृत्यूचा फायदा घेऊन अनेक अफगाण सरदार स्वतंत्र झाले होते. संभल, बयाना, मेवात, धौलपूर, ग्वाल्हेर, बिहार इ. प्रांत स्वतंत्र झाले होते. बाबराने भारतातच राहण्याचा निर्णय घेतल्यावर अनेक अफगाण सरदारांनी त्याच्यासमोर शरणागती स्वीकारली. जे बाबराच्या विरोधात होते, त्यांच्या विरुद्ध लष्करी कारवाई केली. यावेळी हुमायूनने संबळ जिंकला, तर बाबराच्या सैन्याने ईटावा, कनौज, धौलपूर, ग्वाल्हेर इत्यादी प्रांत जिंकले. बाबराने सर्व शत्रूंचा बंदोबस्त करण्याचा निश्चय केला.

• खानुआचे युद्ध (१७ मार्च १५२७)

रजपूतांचा पूर्ण पराभव केल्याशिवाय मुघल साम्राज्य भारतात टिकणे अशक्य आहे, याची बाबराला पूर्ण जागिय होती. मेवाडच्या राणासंगाने पानिपतच्या युद्धापूर्वी बाबाला मदत करण्याचे वचन दिले होते. परंतु वचन त्याने पाळले नाही. राणासंगाला भारतात हिंदू साम्राज्य स्थापन करावयाचे होते. बाबर भारतातच राहणार असे कळल्यावर त्याची घोर निराशा झाली होती. राणासंगाने आता बाबराला भारताबाहेर घालविण्याचा निश्चय केला. त्याने राजस्थानातील सर्व रजपूत राजांना एकत्र केले. अनेक अफगाण देखील राणासंगाला सहकार्य करायला तयार झाले. राणासंग व बाबर यांच्या सैन्याची गाठ फत्तेपूर शिक्रीपासून दहा मैलावर खानुआ याठिकाणी पडली. राणासंग हा कसलेला सेनापती आणि अनेक लढाया लढलेला शूर सेनापती होता... राजपूतांच्या पराक्रमामुळे बाबरच्या सैन्यात भितीचे वातावरण तयार झाले होते. बाबराने आपल्या सैन्यासमोर आवेशपूर्ण भाषण केले व जन्मभर दारू न पिण्याची शपथ घेतली, दारूची सर्व उंची भाडी त्याने फोडून टाकली. त्याने या युद्धाला धर्मयुद्धाचे स्वरूप दिले. त्यामुळे बाबरच्या सैन्यामध्ये विलक्षण उत्साह निर्माण झाला..

यावेळी राणा संगकडे ८०,००० सैन्य होते तर बाबरकडे ४०,००० सैन्य होते. बाबराच्या सैन्याची ब्यूहरचना पानिपतच्या व्युहरचनेप्रमाणेच होती. १७ मार्च १५२७ ला सकाळी ९ वाजता बुद्धाला सुरवात झाली. मुघलांचा डावा भाग फोडण्यासाठी राणा संगाने आपल्या सैन्याला आदेश दिला व युद्धाला प्रारंभ झाला. मुघलांच्या डाव्या आघाडीवर जोराचे आक्रमण होताच ते सैन्य बिथरले. त्याच्या मदतीसाठी आपले दुसरे सैन्य पाठविले. त्यांनी रजपूतांच्या उजव्या आघाडीवर जोरदार हल्ला केला व आघाडी फोडली, त्याच सुमारास मुस्ताफाने आपल्या सैन्याला खुल्या मैदानात प्रवेश करण्याचा आदेश देऊन तोफखाना सुरू केला. तोफखान्याने आपले काम चोखपणे पार पाडले. त्यानंतर मुघलांनी डाव्या बाजूने आक्रमण सुरू केले. रजपूत सैन्य पराक्रमी असूनही मुघलांच्या डाव्या आघाडीने रजपूतांची उजवी बाजू खिळखिळी केली. त्याचवेळी उजवीकडील तुलूगमाना रजपूतांच्या मागील बाजूवर हल्ला करण्याचा आदेश दिला. त्यामुळे राणासंगचे सैन्य गोंधळात पडले. राणासंग व रजपूत सैन्य मोठ्या शौर्याने लढले. परंतु राणासंग जखमी झाला, त्याच्या सैनिकांनी त्याला रणक्षेत्राबाहेर नेले. मुघलांच्या तोफखानापुढे रजपूत सैन्य फार काळ टिकू शकले नाही. परिणामी बाबराचा खानुवाच्या लढाईत पूर्णपणे विजय झाला. बाबराने मोठ्या प्रमाणात रजपूत सैन्याची कत्तल केली.

खानुआ युद्धाचे परिणाम :

खानुआच्या युद्धात राणासंगचा मोठा पराभव झाला. तो गंभीर जखमी होवून मृत्यू पावला. पराभूत रजपूत सैन्याची बाबराने मोठी कत्तल केली, त्यामुळे रजपूतांची शक्ती क्षीण झाली. असे असले तरी रजपूत पूर्णतः नष्ट झाले नाहीत. काही वर्षांतच ते पुन्हा प्रबळ बनले. बाबराची राजपुतांवर पुन्हा आक्रमण करण्याची हिंमत झाली नाही. परकिय शत्रूला हिंदुस्थानबाहेर घालविण्याचा राजासंगचा प्रयत्न पूर्णपणे अयशस्वी झाला. आणि मुघल साम्राज्य भारतामध्ये कायम झाले..

• घागऱ्याचे युद्ध (६ मे १५२९) :

खानुआच्या युद्धानंतर बाबराने मेवाड, चांदवार, रापारी, इटावा इ. प्रदेश जिंकून घेतले. इ. स. १५२८मध्ये बाबराने चंदेरी किल्ल्याला वेढा दिला. चंदेरीचा राजा मेदिनीराय याने सुरवातीपासून राणासंगाला सहकार्य केलेले होते. मेदिनीरायने पराक्रमाची शर्थ केली, परंतु शेवटी त्याला बाबरापुढे शरणागती घ्यावी लागली. चंदेरीवरील विजयानंतर बाबराने बिबनच्या विरुद्ध पावले उचलली. बिबनने अवधमधून मुघलांची हकालपट्टी केली होती व त्याने लखनौही जिंकून घेतले होते. बाबराने गंगा नदी ओलांडून त्याच्यावर आक्रमण केले व त्यांचा पराभव केला. आपल्या विजयाप्रित्यर्थ बाबराने अयोध्या येथे मशीद बांधली.

बाबराला आता आपले सर्व लक्ष बिहार राज्याकडे वळवावे लागले. खानुआच्या युद्धातून मुहम्मद लोदी पळून गेला आणि त्याने एक लाखाचे सैन्य जमविले आणि तो बनारस, चुनारपर्यंत आला. यामुळे बाबराच्या साम्राज्याला फार मोठा धोका निर्माण झाला. तेव्हा बाबराने आपले सैन्य घेऊन मुहम्मद लोदीवर हल्ला केला, चुनारचा बेटा उठवून लोदी सैन्य बंगालचा शासन नुसरतशहा याच्या आश्रयाला गेले. नुसरतशहा व मुहम्मद लोदी यांच्यात मैत्री होती. ६ मे १५२९ रोजी अफगाण सैन्य व बाबराचे सैन्य यांच्यात घागरा येथे लढाई झाली. या लढाईत दोन्ही पक्षाकडून तोफखान्याचा वापर करण्यात आला. अखेर या युद्धात अफगाण सैन्याचा पराभव झाला. नुसरतशहाने बाबराबरोबर तह केला. बिहारवर बाबरचे वर्चस्व निर्माण झाले. बाबराचे हे शेवटचे युद्ध उरले. अशारितीने संपासून बिहारपर्यंत आणि हिमालयापासून ग्वाल्हेरपर्यंत बाबरचे साम्राज्य प्रस्थापित झाले.

• बाबराचा मृत्यू (२६ डिसेंबर, १५३०) :

बाबराला सर्वत्र विजय मिळाल्यावर त्याने स्वतःला बादशहा ही पदवी धारण केली. खानुआच्या लढाईनंतर बाबराने हुमायूनला बदवशानचा राज्यपाल नेमले होते. पण तो लवकरच दिल्लीला परत आला. त्याला भेटून बाबराला अतिशय आनंद झाला. त्यानंतर

त्याला संभलचा राज्यपाल नेमले. परंतु तो तेथे फार आजारी पडला, त्याला परत दिल्लीला आणण्यात आले. हुमायुनच्या आजाराविषयी एक कथा सांगण्यात येते. परंतु तिला विशेष ऐतिहासिक आधार नाही. हुमायूनची आजारपणातून वाचण्याची शक्यता कमी झाली होती, कुठलेही औषध लागू पडत नव्हते. हुमायून या आजारपणातून बरा व्हावा, यासाठी बाबराने अल्लाकडे प्रार्थना केली व आपली सर्वात आवडती वस्तू म्हणजे स्वतःचे प्राण ईश्वराला अर्पण केले आणि हुमायूनला वाचविण्याची विनंती केली. अशा रीतीने बाबराचे राहिलेले आयुष्य हुमायूनला मिळाले. मागूनची तब्येत सुधारत गेली आणि बाबर मात्र फार आजारी पडला आणि त्याचा २६ डिसेंबर १५३० रोजी मृत्यू झाला.